

Zdravko Lučić

OSNOVE EVROPSKOG PRIVATNOG PRAVA, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo 2017., str 220

Nastava rimskog prava kao historijsko-dogmatskog uvoda u pravo te pandektnog prava kao sistematsko-dogmatskog izlaganja načela i institucija, imala je važnu ulogu u očuvanju rimske pravne tradicije u Europi. Prilikom prilagodbe nastavnog plana i programa Bolonjskoj deklaraciji, a naslanjajući se na praksu najprestižnijih europskih univerziteta, „Osnove evropskog privatnog prava“ uvode se kao obavezan predmet u VI. semestru studija na Pravnom fakultetu u Sarajevu. Pozicioniranje ovakvog predmeta u VI. semestar omogućilo je studentima da s određenim iskustvom i pravničkim znanjem razmotre pitanja rimske pravne tradicije kao temelja evropskog privatnog prava.

Knjiga *Osnove evropskog privatnog prava* autora Zdravka Lučića nastala je kao rezultat potrebe studenata za odgovarajućim nastavnim materijalom u okviru navedenog predmeta. Uz studente, ona je namijenjena romanistima, pravnim historičarima, ali i svim pravnicima zainteresiranim za pitanja recepcije rimskog prava i temelja evropskog privatnog prava. Knjiga sadrži opširan popis korištene literature i izvora te će kao takva biti korisna svim budućim istraživačima. Imajući u vidu da ona obrađuje isključivo pitanje sudbine rimskog prava nakon propasti antičke rimske države i njegovu aktualizaciju u suvremeno doba, ona predstavlja novinu na našem govornom području.

Istraživanja rimskog prava predstavljaju osnovu europske pravne kulture (Riccobono, *La universalita del diritto romano*). Nije moguće proučavati privatno-pravnu teoriju bez komparativnog uvida u rimsko privatno pravo. Rimsko privatno pravo predstavlja bazu izvornog materijala evropskog privatnog prava. Dovoljno je zaviriti u porijeklo većine privatno-pravnih instituta i uočiti rimsko-pravni korijen. U izvještajima suvremenih naučnika koji rade na izradi osnovnih principa evropskog ugovornog prava vidljiva je primjena petnaest stoljeća starih rješenja iz Digesta. Rimsko pravo je, u višoj ili manjoj mjeri, imalo utjecaj na skoro sve pravne kulture. Promatrajući Europu, može se kazati kako je do pravne renesanse došlo ponovnim otkrićem Digesta u XI. st. U Europi je najviše izvan utjecaja ostala Engleska, dok je, s druge strane, Njemačka prošla višestruke oblike recepcije. Unatoč nekim razlikama, pažljivije promatrajući elemente europske pravne kulture, nesporno je kako rimsko pravo predstavlja temelj evropskog pravnog mišljenja. Ono je od vremena glosatora pa sve do danas privatnom pravu u Europi podarilo pojmove, pravila, principe, maksime, praksu rješavanja praktičnih primjera, argumente, pravnu sistematizaciju itd. Proces globalizacije pred Evropsku uniju stavlja izazov izgradnje jedinstvenog evropskog civilnog prava (*ius commune europeum*). Intenzivno se radi na pitanjima iz privrednog i ugovornog prava, prava zaštite potrošača itd. Uspješan odgovor na

predmetne izazove nije moguće ponuditi bez osnovnih pravnih pojmova rimskog prava, a posebno razrade principa autonomije volje i *bona fides*.

Svjedoci smo velikih težnji ka harmonizaciji europskog prava, no unatoč tome, vidljive su iznenađujuće velike razlike u primjeni skoro pa identičnih normi. U procesu harmonizacije neophodno je raditi na stvaranju jedinstvene jurističke radne tehnike, a koja se kroz historiju oslanjala na tradiciju izobrazbe pravničkog kadra. Proces harmonizacije nije moguć bez intenzivnog rada na još većem jedinstvu obrazovnog sistema. Suštinske promjene teže ka pretvaranju nacionalnih pravnika u europske pravnike. Može li pravnik obrazovan u bh. pravnom sistemu uspješno obavljati pravne poslove u nekoj drugog europskoj državi? U tom procesu neizostavno mjesto zauzima pravna historija. U današnje vrijeme, odgovor bismo mogli potražiti u srednjovjekovnom *ius commune*. Jedinstvo recipiranog rimskog prava u obliku *ius commune* nije se temeljilo na primjeni identičnih pravnih normi, identične pravne forme ili unificirane pravne prakse. Ono se temeljilo na zajedničkoj naučnoj, odnosno univerzitetskoj pravnoj tradiciji. Naučni pristup izgrađen na temeljima *ius commune* i pandektistike izgradio je interpretacijske metode neophodne u procesu stvaranja modernog europskog prava. Privatno pravo u Europi se nalazi u procesu sticanja europskog karaktera. U skladu s trenutnim procesima, a imajući u vidu mjesto rimskog prava u temeljima europskog privatnog prava, Lučić zaključuje kako rimsko pravo mora ostati nezaobilazan strukturni element obrazovanja europskog pravnika.

Knjiga *Osnove evropskog privatnog prava* podijeljena je na 66 tema iz historije rimskog prava nakon propasti antičke rimske države. Teme su poredane kronološki i obrađuju rimsko pravo od ranog srednjeg vijeka do danas. Prve dvije teme posvećene su civilizacijskim vrijednostima rimskog prava i pojmu recepcije. Nakon toga slijedi kraće izlaganje o rimskom pravu u ranom srednjem vijeku. Posebnu pažnju autor posvećuje otkriću Digesta, kao kapitalnog djela za razvoj prava uopće. Za njega Digesta predstavlja najveći tezaurus civilnopravnih iskustava u historiji prava. Izložena je uloga glosatora i postglosatora te predstavljen proces formiranja srednjovjekovnog *ius commune*. U knjizi su u nastavku predstavljeni glavni predstavnici te doprinos u proučavanju rimskog prava – humanističke škole, prirodnopravne škole, historijskopravne škole te pandektistike. Posljedni dio knjige posvećen je temama o rimskom pravu u moderno doba te njegovoj ulozi u procesu eventualnog stvaranja jedinstvenog europskog ili svjetskog prava.

Ova knjiga osim obrazovno-istraživačke, ima i kulturološku misiju. Razmatranja o ovako univerzalnoj temi kao što je historija i uloga rimskog prava u formiranju europskog privatnog prava širi vidike modernom europskom pravniku. Na taj način, ova knjiga doprinosi izgradnji zajedničke, univerzitetske, europske tradicije.

Mirza Hebib